

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С.В.**

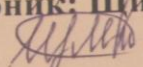
« 18 » листопада 2015 р.

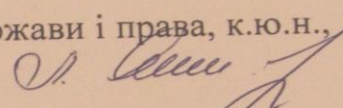
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Робоча програма
нормативної навчальної дисципліни
напряму підготовки "Право"
для студентів денної форми навчання
підготовки спеціаліста
спеціальності 7.03040101- "Правознавство"

Луцьк 2015

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права» для студентів спеціальності 8.03040101 «Правознавство».
- 30 неовише . - 42 с.

Розробник: Щирба М.Ю., асистент кафедри теорії та історії держави і права,
к.ю.н.

Рецензент: Лаба О.В., доцент кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н.,
доцент.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри
теорії та історії держави і права

Протокол № 5 від 30 неовише 2015 р.

Завідувач кафедри:
доктор юридичних наук, професор

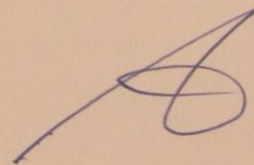

М.М. Яцишин

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-
методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 3 від 04 листопада 2015 р.

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету, к.ю.н.

А.П. Гусак

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-
методичною радою університету

Протокол № 3 від 18.11. 2015 р.

© Щирба М.Ю., 2015 р.

ВСТУП

Спрямованість на дослідження глибинних і найбільш суттєвих зв'язків і відносин дозволяє вважати теорію держави і права фундаментальною наукою, що, на відміну від галузевих наук, знання яких мають більш прикладний характер, прагне пізнати стійкі глибинні зв'язки державно-правового життя, визначити його історичний рух. Вона має за мету отримання, відновлення і поглиблення узагальнених достовірних знань про державу і право. Навчальний курс передбачає ознайомлення з широким колом державо- і правознавчих концепцій, які містяться в працях вітчизняних і зарубіжних авторів, досить широке використання даних інших суспільних наук (філософії, політології, соціології, історії та ін.). Провідними ідеологічними засадами у вивченні державно-правової сфери виступають ідеї пріоритетності прав і свобод людини і громадянина, правової соціальної держави, панування права і верховенства правового закону, демократії, законності.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

Опис навчального курсу

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 2	7.03040101	нормативна
Модулів: 2	Шифр і назва галузі знань: 0304- право	Рік підготовки: 5
Змістових модулів: 2	Напрямок: 7.03040101 – правознавство	Семестр: 9, 10
ІНДЗ: є		Лекційні: 20 год.
		Практичні: 48 год.
Загальна кількість годин: 125	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Консультації з дисципліни: 6 год.

<p>Тижневих годин: Аудиторних: 8 самостійної роботи: 3 індивідуальної роботи: 2,5</p>		<p>Індивідуальна робота: 48 год.</p>
		<p>Форма контролю: залік (10 семестр)</p>

1.1. Анотація програми навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права»

Мета нормативної навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права» - формування у студентів цілісних уявлень про державно-правові явища з тим, щоб використати одержані знання для поглибленого вивчення окремих галузей права та відповідних галузей законодавства.

Завданням нормативної навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права» є вивчення загальнотеоретичних аспектів функціонування сучасної соціально-орієнтованої демократичної держави і системи права стосовно України, закономірності розвитку державно-правових явищ, форми і методи застосування загальних положень державно-правової науки в юридичній практиці.

Annotation of the program of educational discipline "Problems of law and state theory"

Purposes of study of discipline "Problems of law and state theory": exposing of contrary opinions on the theory of the state and law, clearing up the appropriatenesses of their origin, formation, progress and functioning.

Task of study of discipline: searching the optimum combination of contemporary working up of law and state phenomena with traditional, classical for law-state life materials; investigation the development law and legal institutes, forms and methods of application common positions of law and state science in juridical practise.

2. Мета нормативної навчальної дисципліни:

З'ясування суперечливих і протилежних позицій у поясненні державно-правової дійсності в рамках історично сформованої системи наукового знання, яка безупинно розвивається та спрямована на опис держави і права, а також виявлення закономірностей їх виникнення, становлення, розвитку та функціонування.

2.1. Завданням нормативної навчальної дисципліни:

Завданням нормативної навчальної дисципліни є оптимальне поєднання сучасних розробок державно-правових явищ з традиційними, усталеними, визнаними класичними для державно-правового життя матеріалами.

Закономірності розвитку та функціонування держави і права розглядаються в нерозривному зв'язку із загальними законами розвитку суспільства. Адже теорія держави і права належить до суспільних наук, а виникнення і розвиток і держави, і права є соціально обумовленими. Ця наука вивчає багатосторонню та складну взаємодію держави і права з суспільством, роль і місце держави і права в суспільстві, а також зворотний вплив суспільства на державно-правову дійсність.

Джерельною базою є Конституція та закони України, ряд підзаконних актів Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України, а також підручники, навчальні посібники, монографії та науково-практичні коментарі до чинного законодавства. Вивчення гуманітарної нормативної навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права» буде здійснюватися відповідно до вимог кредитно-модульної системи.

2.2. Вимоги до знань й умінь студентів

У результаті вивчення курсу *студенти повинні знати* природу основних закономірностей розвитку держави і права; концепції походження держави і права; поняття, сутність і форми держави; типи держав, поняття та зміст правової держави, її основні принципи; поняття і сутність права, його визначення; правову норму та її структуру; поняття правовідносин, законності, правопорядку, правомірної поведінки, правопорушення і юридичної відповідальності, забезпечення прав і свобод людини; подолання правових колізій.

У результаті вивчення курсу *студенти повинні вміти* використовувати теоретичні знання в юридичній практиці; користуватися літературою з різних галузей правової науки; використовувати нормативну базу для практичної

діяльності; обґрунтовувати законність і доцільність правових рішень, що приймаються.

Викладання дисципліни здійснюється на основі читання курсу лекцій та проведення практичних занять (переважно у формі дискусії), групових та індивідуальних консультацій. Особливе значення в процесі вивчення курсу і закріплення знань відіграє самостійна робота студентів у вивченні нормативних документів, Конвенцій, основної та додаткової літератури, а також різні види контролю за рівнем засвоєння студентами навчального матеріалу. Зазначені види занять розроблені у відповідності до положень Болонської декларації.

Форми поточного контролю – усне опитування на практичних заняттях, тестові завдання, самостійна робота, ІНДЗ, співбесіди на консультаціях.

Форма підсумкового контролю – іспит.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчаючи дисципліну «Проблеми теорії держави і права», студент має ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, змістом і обсягом кожного змістового модуля, формами та методами навчання, з усіма видами і методами контролю, знань, методикою їх оцінювання.

Тематичний план дисципліни «Проблеми теорії держави і права» складається з двох змістових модулів, які логічно пов'язані між собою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ

Тема 1. Проблеми визначення предмету, об'єкту та методу теорії держави і права

Вступ до курсу «Проблем теорії держави і права». Діалектика зв'язку «Проблем теорії держави і права» та «Теорії держави і права». Проблеми визначення предмету і об'єкту теорії держави і права. Методологія теорії держави і права, її поняття. Поняття і види принципів пізнання. Принцип всебічності та повноти дослідження держави і права. Поняття і види методів дослідження в теорії держави і права.

Діалектика як методологія наукового пізнання держави і права. Значення теорії держави і права в сучасних умовах розвитку нашого суспільства. Основні проблеми дослідження державно-правової дійсності на сучасному етапі: філософські і світоглядні, морально-етичні, політичні, юридичні.

Тема 2. Поняття, суть і ознаки держави, її функції та механізм

Підходи до розуміння сутності держави, плюралізм у розумінні і визначенні держави. Співвідношення класового і загальнолюдського в сутності держави. Еволюція сутності і соціального призначення держави. Пошук універсального визначення поняття держави та розкриття її основних характеристик. Поняття і об'єктивний характер функцій держави. Проблеми класифікації функцій держави. Функціонування держави та проблеми його вдосконалення. Сутність теорій виникнення держави, причини багатоманітності концепцій. Сучасні теорії виникнення держав .

Тема 3. Теоретичні та методологічні проблеми типології держав

Завдання дослідження сутності держави в контексті її типології. Поняття типології держав та зміст цього процесу. Мета (призначення) та соціальний зміст процесу типології держав і правових систем. Ретроспективний огляд основних методологічних підходів до типології держав за типами (групами).

Поняття історії та історичного процесу, його характеристики. Основні закономірності процесу розвитку держави. Види критеріїв типізації держав.

Типологізація держав періоду античності. Формаційний підхід до типології держав, його характеристика.

Тема 4. Правова держава

Зародження та розвиток вчення про правову державу. Основні етапи формування та розвитку ідей правової держави у вітчизняній політико-правовій думці, їх характеристика.

Поняття, ознаки та принципи правової держави. Принцип верховенства права як ознака правової держави. Гарантування прав і свобод громадян. Розуміння принципу взаємної відповідальності громадянина і держави. Роль і

значення принципу поділу влади в механізмі правової держави. Різноманіття підходів щодо тлумачення теорії поділу влади.

Конституційне закріплення принципів правової держави. Специфіка реалізації принципу поділу влади у сучасній Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА

Тема 5. Форми (джерела) права

Формальна визначеність як одна з найважливіших властивостей права. Проблеми визначення форм і джерел права, існуючі підходи. Співвідношення поняття “форма” та “джерело” права. Основні види форм (джерел) права. Особливості джерел права сучасних правових систем. Основні форми (джерела) права в Україні.

Тема 6. Проблемні питання набрання чинності нормативно-правовими актами

Загальне поняття «набрання чинності нормативно-правовими актами» та його співвідношення із суміжними поняттями, що використовуються в юридичній літературі та законодавстві. Порядок набрання чинності різними видами нормативно-правових актів в Україні. Способи набрання чинності нормативно-правовими актами. Оприлюднення нормативно-правових актів.

Тема 7. Сучасні проблеми формування правосвідомості і правової культури

Право і суспільна свідомість. Місце і роль правосвідомості в системі форм суспільної свідомості (політичної, економічної, моральної, релігійної та ін.). Поняття та структура правової свідомості, її раціональні, емоційні і поведінкові компоненти. Функції правосвідомості та їх практична реалізація. Взаємодія права і правосвідомості. Поняття, основні характеристики і функції правової культури. Структура правової культури суспільства й окремої особистості. Рівень розвитку правової культури суспільства. Деформації правової свідомості (правовий нігілізм, правовий ідеалізм, правовий суб'єктивізм, правовий

релятивізм) та шляхи їх подолання. Проблеми вдосконалення правового виховання.

Тема 8. Теоретичні і практичні проблеми забезпечення прав і свобод людини і громадянина

Поняття і еволюція прав людини. Правовий статус особи, його поняття, структура і класифікація. Поняття забезпечення прав і свобод особи. Гарантії прав і свобод особи та їх класифікація. Поняття реалізації, охорони і захисту прав і свобод особи, їх форми і види. Загальносоціальні умови забезпечення прав і свобод особи як сукупність соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників їх практичної реалізації. Співвідношення правового і фактичного статусу особи у суспільстві, шляхи подолання невідповідності.

Тема 9. Правопорушення та юридична відповідальність

Поняття та ознаки правопорушення. Вина як ознака правопорушення, її форми. Підстави класифікації правопорушень. Розуміння правомірної поведінки, її особливостей. Правомірна поведінка та реалізація права у своєму діалектичному зв'язку.

Розуміння поняття соціальної відповідальності. Поняття юридичної відповідальності: різноманітність підходів. Позитивна та негативна відповідальність. Підстави та умови юридичної відповідальності.

Тема 10. Правові колізії: способи їх подолання та усунення

Питання теоретико-правових основ колізій у законодавстві. Співвідношення колізійних норм та колізійних принципів. Класифікація наявних у вітчизняному законодавстві колізійних норм. Способи вирішення та подолання колізій.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (для спеціальності «Правознавство», 20 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ

Лекція 1. Проблеми визначення предмету, об'єкту та методу теорії держави і права

1. Зміст та мета дисципліни "Проблеми теорії держави і права"
2. Діалектика зв'язку «Проблем теорії держави і права» та «Теорії держави і права».
3. Проблеми визначення предмету і об'єкту теорії держави і права.
4. Поняття і структура методології ТДП.
 - 4.1 Загальнологічні методи.
 - 4.2 Системно-структурні методи.
 - 4.3 Методи соціальних наук, що використовуються в теорії держави і права
 - 4.4 Спеціальні методи пізнання державно-правових явищ
5. Значення теорії держави і права в сучасних умовах розвитку нашого суспільства.

Лекція 2. Поняття, суть і ознаки держави, її функції та механізм

1. Держава як елемент політичної системи суспільства: плюралізм у розумінні і визначенні держави.
2. Поняття і об'єктивний характер функцій держави. Проблеми класифікації функцій держави.
3. Становлення ідей правової держави. Основні ознаки правової держави.
4. Багатоманітність підходів у визначенні держави. Поняття держави та її основні ознаки.
5. Сутність теорій виникнення держави, причини багатоманітності концепцій.
6. Сучасні теорії виникнення держав.

Лекція 3. Теоретичні та методологічні проблеми типологізації держав світу

1. Сутність і значення типологізації держав. Методологічний критерій в типологізації.
2. Ретроспективний огляд еволюції критеріїв та концепцій типології держав.
 - 2.1 Типологізація держав періоду античності.
 - 2.2 Типологія держав в епоху Середньовіччя.
 - 2.3 Новий час та підходи до типологізації держав.
 - 2.4 Формаційний підхід типології держав та правових систем.
 - 2.5 Нереспубліканський (кастово-становий) історичний тип держави.
 - 2.6 Цивілізаційний підхід Джозефа Тойнбі.

Лекція 4. Правова держава

1. Становлення ідей правової держави.
2. Основні ознаки правової держави.
3. Конституційне закріплення принципів правової держави.
4. Тенденції розвитку правової держави в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА

Лекція 5. Форми (джерела) права

1. Сутність форми (джерела) права.
2. Співвідношення понять „форма права” і „джерело права”.
3. Класифікація джерел права. Джерела права у матеріальному, гносеологічному, ідеологічному, формальному значеннях.
4. Правовий звичай.
5. Юридичний прецедент.
6. Нормативний договір.

Лекція 6. Проблемні питання набрання чинності нормативно-правовими актами

1. Загальне поняття «набрання чинності нормативно-правовими актами» та його співвідношення із суміжними поняттями, що використовуються в юридичній літературі та законодавстві.
2. Порядок набрання чинності різними видами нормативно-правових актів в Україні.
3. Способи набрання чинності нормативно-правовими актами.
4. Оприлюднення нормативно-правових актів.

Лекція 7. Сучасні проблеми формування правосвідомості і правової культури

1. Правосвідомість: поняття і роль у суспільному житті.
2. Функції правосвідомості та їх практична реалізація.
3. Структура правової культури суспільства й окремої особистості.
4. Рівень розвитку правової культури суспільства.
5. Деформації правової свідомості та шляхи їх подолання.
6. Засоби, форми і методи правового виховання.

7. Проблеми вдосконалення правового виховання.

Лекція 8. Теоретичні і практичні проблеми забезпечення прав і свобод людини і громадянина

1. Поняття і еволюція прав людини.
2. Правовий статус особи, його поняття, структура і класифікація.
3. Гарантії прав і свобод особи та їх класифікація.
4. Поняття реалізації, охорони і захисту прав і свобод особи, їх форми і види.
5. Співвідношення правового і фактичного статусу особи у суспільстві, шляхи подолання невідповідності.

Лекція 9. Правопорушення та юридична відповідальність.

1. Поняття та ознаки правопорушення. Юридичний склад правопорушення.
2. Підстави класифікації правопорушень.
3. Правова і правомірна поведінка.
4. Правомірна поведінка та реалізація права у своєму діалектичному зв'язку.
5. Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності: різноманітність підходів.
6. Позитивна та негативна відповідальність.
7. Принципи юридичної відповідальності.

Лекція 10. Правові колізії: способи їх подолання та усунення.

1. Питання теоретико-правових основ колізій у законодавстві.
2. Співвідношення колізійних норм та колізійних принципів.
3. Класифікація наявних у вітчизняному законодавстві колізійних норм.
4. Способи вирішення та подолання колізій.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ (для спеціальності «Правознавство», 16 год.)

Практичне заняття № 1 (2 год)

Тема: Проблеми визначення предмету, об'єкту та методу теорії держави і права

1. Теорія держави і права як політико-юридична наука: історія становлення та розвитку.
2. Різноманітність підходів щодо тлумачення предмету теорії держави і права: спільне та особливе в їх ідеях.
3. Проблема співвідношення категорій “об’єкт” та “предмет” теорії держави і права
4. Становлення та розвиток діалектики як методології пізнання держави і права.
5. Перспективи розвитку держави і права: ключові проблеми.

Основна література:

1. Абдулаев М.И. Теория государства и права: учебн. для высших учебных заведений / М. И. Абдулаев. – М.: Финансовый контроль, 2004. – 410 с.
2. Байтин М.И. О методологическом значении и предмете общей теории государства и права // Государство и право.-2007.- № 4.
3. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учебн. для юридических вузов / А. Б. Венгеров. – М.: Омега-Л, 2002. – 608 с.
4. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с
5. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с.

6. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. / За ред. В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
7. Кельман М.С. Аналіз традиційності і новацій у розвитку теорії держави і права. — Право України. – 2006. - №9. – С.28-41.
8. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підруч. / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.
9. Ковалевский М.М. Историко-сравнительный метод в юриспруденции и приемы изучения истории права. – М., 1980.
10. Ковальчук А. Про необхідність наукового розуміння базових категорій правознавства і юриспруденції. — Право України. – 2006. - №9. – С.103-106.
11. Комаров С.А. Проблемы теории государства и права: Учебник. - СПб.: Питер, 2003.- 482 с.
12. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою) / Л. А. Луць. – К.: Атіка, 2012. – 412 с.
13. Марченко М. Н. Проблемы теории государства и права: учеб. – М.: Проспект, 2009. – 768 с.
14. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник / П. М. Рабінович; [вид. 10-е, доп.]. – Львів: Край, 2008. – 224 с.
15. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.
16. Сухонос В.В. Теорія держави і права: Навчальний посібник. — Суми: ВТД „Університетська книга”, 2005. – 536 с.
17. Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко; [2-е вид., перероб. і доп.] – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.
18. Фаткуллин Ф.Н. Проблемы теории государства и права: учебное пособие / Ф. Н. Фаткуллин, Ф. Ф. Фаткуллин. – Казань: КЮИ МВД России, 2003. – 351 с.
19. Циппеліус Р. Юридична методологія: Пер. з нім. – К.: Реферат, 2004. – 176 с.

Практичне заняття № 2 (2 год)

Тема: Поняття, суть і ознаки держави, її функції та механізм

1. Основні підходи до розуміння сутності держави, плюралізм у розумінні і визначенні держави.

2. Поняття і об'єктивний характер функцій держави. Проблеми класифікації функцій держави.
3. Форми і методи здійснення функцій держави.
4. Типологія держав: поняття, ознаки, види.
5. Сутність теорій виникнення держави, причини багатоманітності концепцій. Сучасні теорії виникнення держав.
6. Держави перехідного типу.
7. Теорії про шляхи і перспективи подальшого розвитку держав.

Основна література:

1. Ардашкин В.Д. К современной концепции государства // Правоведение. – 1992. – № 2.
2. Бачило И.Л. Факторы, влияющие на государственность // Государство и право. – 1993. – № 7.
3. Бутенко А.П. Государство: его вчерашние и сегодняшние трактовки // Государство и право. – 1993. – № 7.
4. Гранат Н.Л. Современный подход к происхождению, понятию, сущности и функциям государства // Исследования теоретических проблем правового государства: Труды Акад. МВД РФ. – М., 1996.
5. Марченко М.Н. Теория государства и права: учебн. / М. Н. Марченко; [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 653 с.
6. Петров В.С. Сущность, содержание и форма государства. – Л.: Наука, 1971.
7. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / В.С. Журавський, О.В. Зайчик, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко; За заг. ред. В.С. Журавського. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 296 с.
8. Рабінович П.М. Про сутність сучасної Української держави (теоретико-методологічні зауваження) // Республіканець. – Львів. – 1993. – № 5.
9. Рабінович П.М., Лобода Ю.М. Соціальна сутність держави як складник предмета теоретико-історичної юриспруденції // Вісник Академії правових наук України. – 1996. – № 5.
10. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник / П. М. Рабінович; [вид. 10-е, доп.]. – Львів: Край, 2008. – 224 с.
11. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.

12. Супруненко В.І. Концепція форми держави: деякі аспекти дослідження // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 25.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.- С. 43-46.
13. Супруненко В.І. Типологія держави: підходи в науці // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 26.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 34-38.
14. Сухонос В.В. Форма правління: термінологія, класифікація, характеристика (проблеми постіндустріальної епохи) // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 21.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003.- С. 57-63.
15. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006.- 688 с.
16. Тимошенко В.І. Психологічна теорія держави (з історії політичної і правової думки) // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 27.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005.- С. 12-19.
17. Три взгляда на государство: христианские демократы, либералы, социал-демократы // Сборник обзоров. – М., 1992.
18. Хома Н.М. Актуальні проблеми становлення соціальної держави в Україні // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 563-568.
19. Цимбалюк М. Онтологічний аспект дослідження права та правосвідомості // Право України.- 2006.- № 2.
20. Четвернин В.М. Размышление по поводу теоретических представлений о государстве // Государство и право. – 1992. – № 5.
21. Чиркин В.Е. Три ипостаси государства // Государство и право. – 1993. – № 8.
22. Чиркин В.Е. Нетипичные формы правления в современном государстве // Государство и право.- 1994.- № 1.
23. Чиркин В.Е. Разделение власти: социальные и юридические аспекты // Сов. гос. и право. – 1990.- №8.
24. Шемшученко Ю. Проблеми розбудови української державності // Право України. – 1997. – № 1.
25. Якушик В.М. Государство переходного типа (вопросы теории). – К., 1991.

Практичне заняття № 3 (2 год)

Тема: Проблеми форми (джерела) права

1. Формальна визначеність як одна з найважливіших властивостей права.
2. Проблеми визначення форм і джерел права, існуючі підходи.
3. Співвідношення поняття “форма” та “джерело” права.
4. Основні види форм (джерел) права.
6. Особливості джерел права сучасних правових систем.

Основна література:

1. Абдулаев М.И. Теория государства и права: учебн. для высших учебных заведений / М. И. Абдулаев. – М.: Финансовый контроль, 2004. – 410 с.
2. Бахрах Д. Н. Действие норм права во времени: теория, законодательство, судебная практика / Д. Н. Бахрах. – М. : Норма, 2004. – 224 с.
3. Бахрах Д. Н. Конституционные основы действия правовой нормы во времени / Д. Н. Бахрах // Журнал российского права. – 2003. – № 5. – С. 40-53.
4. Боботов С.В. Конституционная юстиция (сравнительный анализ). – М., 1994.
5. Богдановская И.Ю. Закон в английском праве. – М., 1987.
6. Венгеров А. Б. Теория государства и права: учебн. для юридических вузов / А. Б. Венгеров. – М.: Омега-Л, 2002. – 608 с. Вип. 8.
7. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с.
8. Денисов В. Н. Міжнародне право як складова частина правової системи.
9. Зивс С. Л. Источники права. – М., 1981.
10. Ильин И. А. О сущности правосознания. — М., 1993.
11. Казимирчук В. П. Право и методы его изучения. — М., 1965.
12. Кросс Р. Прецедент в английском праве: Пер. с англ. / Под общ. ред. Ф.М. Решетникова. – М., 1985. – 238 с.

13. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою) / Л. А. Луць. – К.: Атіка, 2012. – 412 с.
14. Максимов В.Н. Прецедент как источник английского права // Государство и право.- 1995.- № 2.
15. Мартиненко А.В. Права народов в современном международном праве. – М., 1993.
16. Мірошніченко М.І. Природні умови генезису права (Доба ранньої первісності) // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 23.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 83-89.
17. Мороз О.О. Наукові засади законотворчого процесу в Україні // Правова держава. — К., 1997.
18. Муромцев Т.И. Источники права (теоретические проблемы //Правоведение. – 1992. – № 2.
19. Нагребельний В.П. Систематизація законодавства України: проблеми і перспективи // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 21.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 5-8.
20. Назаренко Є. Закон у системі нормативних актів України // Право України. – 1995. -№12.
21. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства. - М.: НОРМА-ИНФРА, 1999.- 539 с.
22. Николик Д.А. Категорія „джерело права” наступність та новизна наукової концепції // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 27.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. - С. 58-62.
23. Пашутін В.В. Правова природа розпорядчих актів: автореф. дис. канд.. юрид. наук (12.00.01.) / Університет внутрішніх справ. –Х., 1998. – 18 с.
24. Подковенко Т.О. Система законодавства: загальнотеоретична характеристика // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 21.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 77-82.
25. Разумович Н.Н. Источники и форма права // Сов. государство и право. – 1988. – № 3. Тарасюк В.М. Юридична, законодавча та кодифікаційна техніка // Правова держава: Щорічник наук. пр. — К., 1997.
26. Тихомиров Ю.А. Право: национальное, международное, сравнительное //Государство и право. – 1999. - № 8.
27. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. – К.: Реферат, 2007.

Практичне заняття № 4 (2 год)

Тема: Проблемні питання набрання чинності нормативно-правовими актами

1. Загальне поняття «набрання чинності нормативно-правовими актами» та його співвідношення із суміжними поняттями.
2. Порядок набрання чинності різними видами нормативно-правових актів України.
3. Способи набрання чинності нормативно-правовими актами.
4. Оприлюднення нормативно-правових актів.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Голос України від 04.08.2010. - № 143.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Голос України 14.03.2003.-№ 49.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Голос України від 23.08.2005. - №158.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651 -VI // Голос України від 19.05.2012. -№ 90-91.
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-IV // Голос України від 21.04. 2012. № 73-74.
7. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI // Голос України від 18.06.2011.- № 110.
8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Голос України від 26.02.2002 -№ 38
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Голос України від 12.03.2003. - № 45.
10. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 161 8-IV // Голос України від 18.05.2004. - № 89.
11. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 № 5475-VI /Голос України від 28.11.2012. - № 226.
12. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI // Голос України від 17.02.2010. - № 28.

13. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 № 2591-УІ// Голос України від 13.10.2010. - № 191.
14. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 № 3166-VI // Голос України від 09.04.2011- № 65.
15. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР// Голос України від 12.06.1997.
16. Указ Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» від 10.06.1997 № 503/97 // Урядовий кур'єр від 14.06.1997.
17. Указ Президента України «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» від 03.10.1992 № 493/92 // Збірник указів Президента від 31.12.1992. - № 4.
18. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) від 03.10.1997 № 4-зп // Офіційний вісник України 1997 р. - № 42. – 59 ст.

Основна література:

1. Волк И.В. Право, время и пространство: теоретический аспект: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 “Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве” / И. В. Волк. – М., 2004. – 20 с.
2. Гарник Л.Л. Зупинення дії нормативно-правового акту (питання теорії та практики) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Л. Л. Гарник. - К., 2010. – 18 с.
3. Догадайло Е.Ю. Фактор времени в правовой системе / Е. Ю. Догадайло // Академический юридический журнал. – 2008. – № 4 (34). – С. 4-9.
4. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с
5. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. / За ред. В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
6. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підруч. / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.
7. Косович В. Напрямок дії нормативно-правових актів України у часі: теоретичні та практичні аспекти, необхідність вдосконалення/ В. Косович

// Вісник Львівського університету. Сер. : Юридична. – 2013. – Вип. 58. – С. 11-26.

8. Мазан Л.М. Поняття «дія нормативно-правових актів у часі» в контексті сучасного праворозуміння / Л. М. Мазан // Держава і право. – 2011. – Вип. 53. – С. 70-76.

9. Макаренко Л.О. Теоретичні закономірності дії правових приписів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень” / Л. О. Макаренко. – К., 2004. – 20 с.

10. Пушняк О.В. Категорія «час» у правовому вимірі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень” / О. В. Пушняк. – Харків, 2006. – 22 с.

11. Пушняк О.В. Ультраактивна дія в часі часі нормативно-правових актів / О. В. Пушняк // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. праць. - Х.: Право, 2005. - Вип. 9. - С. 152-160.

12. Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко; [2-е вид., перероб. і доп.] – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.

13. Фаткуллин Ф.Н. Проблемы теории государства и права: учебное пособие / Ф. Н. Фаткуллин, Ф. Ф. Фаткуллин. – Казань: КЮИ МВД России, 2003. – 351 с.

14. Шуліма А.О. «Чинність» та «дія» закону в часі: розмежування понять / А. О. Шуліма // Держава та право. – 2010. – № 1. – С. 64-74.

15. Щирба М.Ю. Набрання чинності нормативно-правовими актами в Україні: Відкрита лекція / М. Ю. Щирба – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – Серія науково-методичних видань “Відкриті лекції”. – Випуск 4. – 23 с.

16. Щирба М.Ю. Порядок набрання чинності нормативно-правовими актами: загальнотеоретична характеристика / М. Ю. Щирба // Університетські наукові записки. – 2014. – № 3 (51). – С. 48-55.

Практичне заняття № 5 (2 год)

Тема: Сучасні проблеми формування правосвідомості і правової культури

1. Місце і роль правосвідомості в системі форм суспільної свідомості.
2. Поняття, основні характеристики і функції правової культури.
3. Структура правової культури суспільства й окремої особистості.

4. Правова культура та її антиподи.
5. Поняття та критерії виміру ефективності правового виховання.
6. Засоби, форми і методи правового виховання.

Основна література:

1. Антонович М. Правова культура українського народу в сфері прав людини: історичний розвиток та сучасний стан. // Право України. – 2003. - №12.- С.75-79.
2. Васькович Й. Правова свідомість і її вплив на менталітет українського народу. // Право України. – 1998. - №6.
3. Васькович Й. Проблеми правового виховання молоді. // Право України. – 1997. - №1.
4. Головченко В., Потьомкін А. Правові механізми формування правосвідомості студентів // Право України. – 2006. - №4. – С. 100-103.
5. Головченко В.В. Право, мораль і правова культура. – К., 1990.
6. Гринюк Р.Ф. Правова культура і її роль у становленні та розвитку правової держави // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 20.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 31-38.
7. Демічева В.В. Зміст і структура правосвідомості // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 25.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 26-28.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. – К.: Парламентське вид-во. 1999.– 247 с.
9. Заєць Анатолій Павлович. Правова держава в Україні: концепція і механізми реалізації: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1999. – 36с.
10. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Сутнісні особливості і призначення сучасного права // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 24.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.- С. 15-18.
11. Копієвська О.Р. До проблеми формування правової культури особи в Україні. // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 32.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. - С. 104-109.

12. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою) / Л. А. Луць. – К.: Атіка, 2012. – 412 с.
13. Маличок К. Формування правосвідомості українців на етапі демократизації України. // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - №5. – С.121-122.
14. Мартинюк Т. Розвиток поняття правосвідомості в період трансформації українського суспільства // Право України. – 2007. - №2. – С. 26-31.
15. Марченко М.Н. Теория государства и права: учебн. / М. Н. Марченко; [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 653 с.
16. Менюк О. Правова культура в умовах розбудови незалежної України: поняття, структура // Право України. – 2001. - №4. – С. 21-23.
17. Мовчан А.П. Международный правопорядок / РАН; Институт государства и права. – М., 1996. – 102 с.
18. Мухін В.В. Професійна правосвідомість: поняття, особливості, функції: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2007. – 20 с.
19. Новікова М. Юридичний компроміс як додатковий метод правового регулювання // Право України. – 2006. - №9. – С. 34-38.
20. Оніщенко Н.М. Правова система та інші соціальні системи: співвідношення та взаємозалежність // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 9-14.
21. Осика І. Правова культура законодавця та критерії оцінки правових норм, що видаються. // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - №5.
22. Осика І. Правовий нігілізм і правова культура. // Право України. – 2001. - №7. – С.98-101.
23. Павлишин О.В. До питання про логічні засади моделювання правозастосовної діяльності.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 97-102.
24. Правова культура – основа державотворення в Україні: Збірник наук. праць / За ред. М.В. Костицького, М.М. Ібрагімова. – Ірпінь, 2005.
25. Сальников В.П. Правовая культура: теоретико-методологический аспект: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. 12.00.01. -Ленинград: Ленингр. гос. ун-т, 1990. - 35 с.
26. Селиванов В.Д., Діденко Н. Правова природа регулювання суспільних відносин // Право України. – 2000. - №10. – С.10-20.
27. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. - 2-е вид. - Харків: Консум, 2005.- 656 с.

28. Скрипнюк О.В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і держави в Україні. – К., 1995.

29. Тарасович Т.І. Правове регулювання: теоретичні аспекти // Правова держава: Щорічник наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, – К.: 2001. – Вип. 12.

Практичне заняття № 6 (2 год)

Тема: Теоретичні і практичні проблеми забезпечення прав і свобод людини і громадянина

1. Поняття і еволюція прав людини.
2. Правовий статус особи, його поняття, структура і класифікація.
3. Гарантії прав і свобод особи та їх класифікація.
4. Загальносоціальні умови забезпечення прав і свобод людини і громадянина.
5. Співвідношення правового і фактичного статусу особи у суспільстві, шляхи подолання невідповідності.
6. Проблеми реалізації, охорони та захисту прав і свобод особи в Україні.

Основна література:

1. Бакірова І. Зміст конституційного права громадянина на судовий захист. // Право України. – 2006. - №12. – С.23-28.
2. Баштанник В. Регламентация захисту прав людини у системі права ЄС: організаційно-правовий аспект // Право України. – 2006. - №9. – С.56-60.
3. Бородін І.Л. Права та свободи громадян, правові категорії // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 35-38.
4. Васьковська О. Право на марні зібрання: нові виклики і старі проблеми // Право України. – 2007. - №5. – С. 119-120.
5. Власов Ю.Л. Теоретичні аспекти процесу реалізації права // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 24.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 39-43.

6. Волинка Г. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина: теоретичні і практичні аспекти // Право України. - 2000. - № 11.
7. Європейський правовий вимір гендерно-чутливої політики. / Н.М. Оніщенко, С.В. Береза, О.В. Матвієнко, М.О. Томашевська. — К.: Юридична думка, 2005. – 143 с.
8. Заєць Н. Право людини на освіту: кризь призму міжнародного права. // Право України. – 2006. - №1. – С. 72-75.
9. Івашкевич І. Реально забезпечити право на захист // Право України. – 1999. - №6. – С.84.
10. Карташкин В. А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. — М., 1995.
11. Касараба Ю. Міжнародні стандарти затримання: теоретико-правовий аспект // Право України. – 2006. - №7. – С. 48-51.
12. Климович О. Система національних засобів захисту прав людини (в контексті положень Конвенції про захист прав і основних свобод людини) // Право України. – 2001. - №1. –
13. Козуліна С. Проблемні питання законодавчого регулювання прав неповнолітніх осіб у сфері охорони здоров'я // Право України. – 2007. - №2. – С. 134-136.
14. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посібник. — К., 2003.
15. Комарницький В.М. Держава та особа: відповідальність держави перед особою // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 25.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 34-37.
16. Крук О. Проблемні питання реалізації демократичних прав і свобод людини // Право України. – 2007. - №5. – С. 20-24.
17. Кушніренко О., Барабаш Ю. Інститут євроомбудсману: питання теорії і позитивної практики // Право України. – 2001. - №6. – С. 44-47.
18. Орзіх М.П. Міжнародно-правові стандарти і права людини в Україні // Право України. – 1992. - № 4-5. – С.7.
19. Пащенко О. Європейські стандарти у галузі прав людини: реалії та перспективи українського законодавства // Право України. – 2006. - №4. – С. 32-35.
20. Пушкіна О.В. Система прав і свобод людини та громадянина в Україні: теоретичні і практичні аспекти забезпечення: Монографія. — К.: Логос, 2006. – 415 с.
21. Рабінович П.М. Рішення Європейського суду з прав людини: спроба концептуально-методологічного аналізу // Право України. - №1997. - №12. – С.32-40.

22. Рабінович П.М., Раданович Н.М. Національна імплементація міжнародних договорів щодо прав людини (питання загальної теорії) // Юридична Україна. – 2003. - №4. – С. 34-36.

23. Савченко М. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина та їх захист органами конституційної юрисдикції. // Право України. – 1999. - №2. – С.3-5.

24. Скомороха В. Практика Конституційного суду України як засіб імплементації європейських стандартів прав і свобод людини в Україні // Вісник Конституційного суду України. – 2000. - №5.

25. Скрипнюк О.В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і правової держави в Україні. – К., 1995.

26. Скрипнюк О.В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і держави в Україні. – К., 1995.

27. Слюсар К. Методи гарантування і захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина // Право України. – 2006. - №4. – С. 35-39.

28. Сокурєнко В.В. Роль соціальної справедливості в розбудові правової соціальної держави. Дис. - ... канд. юр. наук. — К., 2002. – 189 с.

29. Старобор О. Конституційні принципи правового статусу людини і громадянина в Україні // Право України. – 2007. - №4. – С. 30-32.

30. Стефанюк В. Судова влада як основна гарантія захисту прав і свободи людини і громадянина в Україні // Право України. – 2001. - №2.

31. Темченко О. Зміст соціальної функції держави щодо прав дитини в умовах євроінтеграції // Право України. – 2007. - №5. – С. 24-27.

32. Толочко О. Європейський досвід застосування Ст.6 Конвенції про захист прав та основних свобод людини у кримінальному судочинстві // Право України. – 2001. - №6. – С.41-44.

33. Філик Н. Громадянське суспільство та проблема захисту прав людини. // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - №8.

34. Фулей Т.І. Місце загальнолюдських (загально цивілізаційних) принципів права у системі принципів права // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 115-123.

35. Шаповал В. Конституційна категорія соціальної держави. // Право України. – 2004. - №5. – С.14-19.

36. Шаповал В., Шаповал Т. Загальні характеристики конституційних статусів людини і громадянина України // Право України. – 2006. - №9. – С.47-51.

37. Шишкіна Е. Міжнародні механізми реалізації ст. 3 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод // Право України. – 2006. - №12. – С. 28- 31.

38. Шишкіна Е. Формування європейських стандартів захисту прав осіб, позбавлених волі // Право України. – 2007. - №5. – С. 27-31.

39. Шульженко І. Диференціація правового регулювання праці за статевою ознакою. // Право України. – 2007. - №4. – С. 71-74.

40. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемчушенко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 2001.

41. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемчушенко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 2001.

42. Яковюк І. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави // Вісник Академії правових наук України. – 2001. - №2 (25). – С. 25-34.

43. Яковюк І. Про обсяг поняття соціальна держава (на основі порівняльного аналізу моделей ФРН і України) // Право України. – 2002. - №6. – С. 33-38.

Практичне заняття № 7 (2 год)

Тема: Правопорушення та юридична відповідальність

1. Правова і правомірна поведінка: проблеми співвідношення.
2. Правопорушення: поняття, склад, види.
3. Причини правопорушень. Соціологічні теорії причин злочинності.
4. Поняття, ознаки і види юридичної відповідальності.
5. Принципи юридичної відповідальності.

Основна література:

1. Агеева Е. Юридическая ответственность в государственном управлении. – М., 1990.

2. Білозьоров Є. Юридична відповідальність як передумова правомірної поведінки особи: теоретичні аспекти. // Право України. – 2006. - №1. – С. 50-54.

3. Бобровник С.В. Правове регулювання суспільних відносин та реалізація права // Правова держава. Щорічник наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, – К.: 1996. – Вип. 7.

4. Бондаренко Л. До питання цивільно-правової відповідальності юридичних осіб публічного права. // Право України. – 2006. - №7. – С. 100-103.

5. Вовк Д. Проблеми визначення та дії принципу верховенства права в Україні. // Право України. – 2003. - №11. – С. 127-130.
6. Гаврилюк О. Сучасне втілення принципів трудового права. // Право України. – 2001. - №9. – С.56-58.
7. Грасхоф К. Принцип верховенства права в конституційному судочинстві. // Вісник Конституційного суду. – 2000. - №4.
8. Денисов Ю.А. Общая теория правонарушения и ответственности (социологический и юридический аспекты). – Л., 1985.
9. Заєць А. Принцип верховенства права (теоретико-методологічне обґрунтування) // Вісник Академії правових наук України. – 1998. - №1.
10. Зелена О. Визначення підстав юридичної відповідальності: актуальні питання // Право України. – 2003. - №4. - С. 21-25.
11. Іваненко О. Процесуальна відповідальність як окремий і самостійний вид юридичної відповідальності // Право України. – 2006. - №3. – С. 32-35.
12. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. — К.; Львів, 2003. – 520 с.
13. Кириченко С.О. Громадянське суспільство і правова держава: поняття та зміст. — К.: Логос, 1999. – 45 с.
14. Кінаш Я. Трансформація відповідальності у праві — реалізація принципу справедливості при застосуванні мір державного примусу. // Право України. – 2004. - №3. - С.103-106.
15. Кінаш Я. Трансформація юридичної відповідальності як один із інструментів побудови демократичного суспільства // Право України. – 2006. - №8. – С. 106-110.
16. Ковалев Л. М. Правонарушение и закон // Правоведение. - 1991. - №1.
17. Козюбра А. Принцип верховенства права і конституційна юрисдикція // Вісник Конституційного суду. – 2000. - №4.
18. Колодій А.М. Принципи права України. — К., 1998.
19. Кондратьєв Р., Гернего О. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин // Право України. – 2000. - №2. – С. 43-45.
20. Кривенко Л. Інституціоналізація конституційно-правової відповідальності – необхідна складова розширення та оновлення судової системи України // Право України. – 2003. – № 1.
21. Кузьменко Б. Правління права, політична демократія, громадянське суспільство: перспективи інтегративної ідеології. // Право України. – 1999. - №11. – С. 20-23.
22. Кундельська С. Верховенство права у законодавстві України: онтологічні статуси // Право України. – 2006. - №12. – С. 117 – 119.

23. Легуша С. Правова діяльність як категорія теорії права // Право України. – 2006. - №1. – С. 19-22.
24. Лейст О.Э. Понятие ответственности в теории права // Вестник МГУ. Серия право. – 1994. – № 1. – С. 69.
25. Лоцихін О. Взаємодія сучасної держави та суспільства у сфері економіки: деякі проблеми. // Право України. – 2006. - №12. – С. 9-15.
26. Лунеев В.В. Тенденции преступности: мировые, региональные, российские // Государство и право. – 1993. – № 5.
27. Малейн Н.С. Правонарушение: понятие, причины, ответственность. – М., 1985.
28. Майданник О. Конституційно-правова відповідальність: ознаки, підстави, суб'єкти // Право України. – 2001. - №2. - С. 92-95, 118.
29. Мозоль Н. Сучасний погляд на справедливість // Право України. – 2007. - №5. – С. 39-44.
30. Остапенко О.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень. – Львів, 2000.
31. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемчушенко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 2001.
32. Яковенко С. Ніякого покарання без закону (стаття 7 Конвенції про захист прав людини і основних свобод): два аспекти реалізації. // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. - №5.

Практичне заняття № 8 (2 год)

Тема: Правові колізії: способи їх подолання та усунення

1. Поняття та класифікація юридичних колізій.
2. Поняття конкуренції та колізії правових норм, їх види.
3. Співвідношення колізійних норм та колізійних принципів при подоланні колізій між нормами рівної юридичної сили.
4. Класифікація наявних у вітчизняному законодавстві колізійних норм.
5. Способи вирішення та подолання колізій.

Основна література:

1. Бобровник С.В. Колізійні норми в системі засобів правового регулювання // *Правова держава: Щорічник наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*, – К.: 2001. – Вип. 12. – С.69-76.
2. Гуржій Т. Місце юридичної кваліфікації у процесі правозастосування // *Право України*. – 2006. - №4. – С.29-31.
3. Дутка Г.І. Проблеми колізійності законодавства України та шляхи їх розв'язання // *Вісник Запорізького юридичного інституту* . – 2001. – № 4 (17). – С.316-323.
4. Єршоменко В.В. Колізії між законами України про працю // *Проблеми законності*. – 2010. – Вип. 108. – С. 74–83.
5. Занина М.А. Коллизии норм права равной юридической силы (понятие, причины, виды). – М. : РАП, 2009. – 134 с.
6. Колізії у законодавстві України: проблеми теорії і практики. — К., 1996.
7. Копиленко О. Окремі колізії українського законодавства // *Право України*. – 2000. - №12.
8. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів // *Право України*. – 2001. - №4. - С.18-20.
9. Лилак Д.Д. Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 175 с.
10. Малишев Б.В. Застосування норм права (теорія і практика) : [навч. посіб.] / [Б.В. Малишев, О.В. Москалюк]; за заг. Ред. Б. В. Малишева. – К. : Реферат, 2010. – 260 с.
11. Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні / А.М. Мірошніченко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ , 2010. – 270 с.
12. Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного Кодексу України. – [2-ге вид., перероб. і допов.] – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 507 с.
13. Москалюк О. Співвідношення темпорального та змістовного принципів подолання колізій норм права: традиційний та новітній підходи // *О. Москалюк Часопис Київського університету права*. - 2010. - №4.
14. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [в 4 т.] / [Т. 4] *Методологія тлумачення нормативно-правових актів* [Ротань В.Г. та ін.; відп. ред. В. Г. Ротань]. – К.: Юридична книга, 2008. – 848 с.

15. Осауленко О., Бриль К. Особливості окремих правозастосовних актів, які приймаються на підставі норм кримінально-виконавчого права // Право України. – 2006. - №4. – С. 92-94.
16. Павлишин О. Правозастосування як об'єкт філософсько-правових досліджень // Право України. – 2004. - №8. - С.21-25.
17. Паліюк В.П. Практика застосування судами України Конвенції про захист прав людини та основних свобод // Юридичний журнал. – 2003. - №1(7).
18. Погребняк С.П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / С.П. Погребняк. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2001. – 19 с.
19. Пономаренко І.С. Динаміка підходів до розуміння колізій у конституційному праві: аналітична і синтетична школи / І.С. Пономаренко // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 3. – С. 326–330.
20. Портнов А.В. Види колізій у законодавстві України / А.В. Портнов, О.В. Москалюк // Юрист України. – 2012. – № 1–2 (18–19). – С. 5–12.
21. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / А.Г. Ярема [та ін.]; ред. А.Г. Ярема, В.Г. Ротань. – К.: Реферат, 2005. – 336 с.
22. Сенякин И.Н. Специальные нормы советского права / И.Н. Сенякин. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 97 с.
23. Смокович М.І. Колізії між нормами виборчого законодавства: окремі проблеми їх розв'язання / М.І. Смокович // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2(6). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12smiryg.pdf>.
24. Теория государства и права: учеб. для вузов / В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева; под ред. М.М. Рассолова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2000. – 640 с.
25. Тихомиров Ю.А. Коллизионное право: [учебное и научно-практическое пособие] / Ю.А. Тихомиров. – М., 2000. – С. 35–48.
26. Ус М.В. Сутність колізії суб'єктивних цивільних прав / М.В. Ус // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 3. – С. 312–323. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/varpu_2010_3_31.pdf
27. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
28. Щербельський В.Є. Колізія нормативних актів // Юридична енциклопедія. – К., 2001. – Т. 3. – С. 156-157.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(для спеціальності: «Правознавство»)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	семінари	індивід. роботу	консультації
1	2	3	4	5
<i>Змістовий модуль 1. Проблеми теорії держави</i>				
Тема 1. Проблеми визначення предмету, об'єкту та методу теорії держави і права	2	2	4	2
Тема 2. Поняття, суть і ознаки держави, її функції та механізм	2	2	5	
Тема 3. Теоретичні та методологічні проблеми типології держав	2		4	
Тема 4. Правова держава	2		6	
<i>Змістовий модуль 2. Проблеми теорії права</i>				
Тема 5. Проблеми форми (джерела) права	2	2	6	2
Тема 6. Проблемні питання набрання чинності нормативно-правовими актами	2	2	4	
Тема 7. Сучасні проблеми формування правосвідомості і правової культури	2	2	5	
Тема 8. Теоретичні і практичні проблеми забезпечення прав і свобод людини і громадянина	2	2	4	2
Тема 9. Правопорушення та юридична відповідальність.	2	2	4	
Тема 10. Правові колізії: способи їх подолання та усунення.	2	2	6	
Разом	20	16	48	6

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Обов'язкові види і форми самостійної роботи студентів

Студенти мають регулярно опрацьовувати теоретичні питання, передбачені робочою програмою. Для ґрунтовного засвоєння матеріалу дисципліни необхідним елементом є його самостійне опанування студентами, зокрема, й додаткових теоретичних питань, які не розглядаються на лекціях.

Форми самостійної роботи (за зразком)

1. Огляд основної та додаткової літератури.

Конспект

2. Підготовка реферату.

Текст і презентація реферату (до двох сторінок)

3. Самостійний розгляд завдань.

Конспект

Змістовий модуль 1. Проблеми теорії держави

1. Проблеми визначення предмету і об'єкту теорії держави і права.

2. Методологія теорії держави і права, її поняття.

3. Значення теорії держави і права в сучасних умовах розвитку суспільства.

4. Основні проблеми дослідження державно-правової дійсності на сучасному етапі: філософські і світоглядні, морально-етичні, політичні, юридичні.

5. Підходи до розуміння сутності держави, плюралізм у розумінні і визначенні держави.

6. Проблеми класифікації функцій держави.

7. Сучасні теорії виникнення держав.

8. Поняття типології держав та зміст цього процесу.

9. Ретроспективний огляд основних методологічних підходів до типології держав за певними типами (групами).

10. Види критеріїв типізації держав.

11. Основні етапи формування та розвитку ідей правової держави у вітчизняній політико-правовій думці.

12. Поняття, ознаки та принципи правової держави.

13. Принцип верховенства права як ознака правової держави.

14. Конституційне закріплення принципів правової держави.

Змістовий модуль 2. Проблеми теорії права

1. Проблеми визначення форм і джерел права, існуючі підходи.
2. Особливості джерел права сучасних правових систем.
3. Основні форми (джерела) права в Україні.
4. Порядок набрання чинності різними видами нормативно-правових актів в Україні.
5. Оприлюднення нормативно-правових актів.
6. Місце і роль правосвідомості в системі форм суспільної свідомості.
7. Поняття та структура правової свідомості, її раціональні, емоційні і поведінкові компоненти.
8. Структура правової культури суспільства й окремої особистості.
9. Деформації правової свідомості та шляхи їх подолання.
10. Проблеми вдосконалення правового виховання.
11. Правовий статус особи, його поняття, структура і класифікація.
12. Гарантії прав і свобод особи та їх класифікація.
13. Правомірна поведінка та реалізація права у своєму діалектичному зв'язку.
14. Поняття юридичної відповідальності: різноманітність підходів.
15. Позитивна та негативна відповідальність.
16. Підстави та умови юридичної відповідальності.
17. Співвідношення колізійних норм та колізійних принципів.
18. Класифікація наявних у вітчизняному законодавстві колізійних норм.
19. Способи вирішення та подолання колізій.

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Згідно з навчальними планами та урахуванням положень Болонської декларації, для студентів передбачено ІНДЗ з дисципліни «Проблеми теорії держави і права».

Мета ІНДЗ – сформувати у студентів навички самостійної роботи над першоджерелами та літературою, уміння вибирати, систематизувати і творчо осмислювати матеріал, знаходити у ньому головне, формулювати та логічно

викладати свої думки. Виконання ІНДЗ сприяє поглибленому вивченню предмета студентами і є однією з важливих форм перевірки їх знань.

Студентові надається право вибору теми (завдання) ІНДЗ.

Керівник роботи:

–допомагає студентові скласти план роботи та підібрати потрібну літературу, законодавчі документи, довідкові матеріали та ін.;

–проводить систематичні консультації.

Написання роботи. Згідно з планом, у тексті треба послідовно розкрити основні питання теми.

Зміст першоджерел (нормативних актів, документів тощо) можна коротко цитувати або викладати його своїми словами у тій їх частині, яка безпосередньо стосується теми роботи.

Студент під час написання работ, повинен висловлювати власне ставлення до описуваних подій і тих поглядів про них, які подані у рекомендованій літературі. А це значить, що слід уникати поверхового викладу, загальних фраз, дослівного переписування тексту із джерел і літератури. Дослівне переписування навчальної літератури спричинить незадовільну оцінку письмової роботи.

Виклад матеріалу повинен бути чітким, конкретним, охоплювати тільки ті питання, що стосуються теми, органічно з нею пов'язані.

Загальноісторичні, загальнополітичні питання слід викладати стисло, основна увага повинна бути приділена державно-правовим проблемам.

У «Висновках» до роботи студент має дати відповіді на поставлені завдання.

Оформлення роботи. Робота повинна бути надрукована 14 кеглем через 1,5 інтервали. Назви її розділів, параграфів повинні точно відповідати складеному плану.

Титульна сторінка роботи оформляють за єдиним встановленим зразком.

У кінці роботи слід подати список використаних джерел та літератури: вказати використані пам'ятки права, тексти нормативно-правових актів тощо, після цього додати перелік всієї іншої літератури в алфавітному порядку, вказавши прізвища та ініціали авторів, точну і повну назву роботи, місце та рік її видання, кількість сторінок.

Тематика ІНДЗ

1. Соціальне призначення права і його сутнісні характеристики.
2. Правові презумпції та аксіоми.
3. Правовий вплив і правове регулювання: їх співвідношення.
4. Проблеми ефективності права і правового регулювання.
5. Вдосконалення механізму правового регулювання в сучасній Україні.
6. Цивілізаційний і формаційний підходи до типології держав.
7. Юридична відповідальність як передумова правомірної поведінки особи
8. Проблеми визначення форм і джерел права, існуючі підходи.
9. Співвідношення поняття “форма” та “джерело” права.
10. Нормативно-правовий акт як форма (джерело) права.
11. Поняття і суть судового (адміністративного) прецеденту.
12. Правовий звичай як форма (джерело) права, його сутність.
13. Принципи і норми міжнародного права як джерела права в сучасному світі. Особливості джерел права сучасних правових систем.
14. Роль держави в утворенні правових норм.
15. Права людини і громадянина: природний і позитивний аспект.
16. Роль і значення принципу поділу влади в механізмі правової держави.
17. Співвідношення правотворчості і нормотворчості.
18. Об’єктивне і суб’єктивне в праві.
19. Правотворчість як процес.
20. Проблеми оптимізації правотворчої діяльності.
21. Юридична техніка актів правозастосування..
22. Правила і прийоми юридичної техніки.
23. Систематизація законодавства: реалії сьогодення.
24. Презумпції як різновид юридичних фактів.
25. Правопорушення як соціальний і правовий антипод правомірної поведінки.
26. Юридична відповідальність і державний примус, питання їх співвідношення.
27. Деформації правової свідомості.

28. Поняття, джерела і форми виразу правового нігілізму.
29. Правопорядок і громадський порядок.
30. Проблеми і шляхи зміцнення законності і правопорядку.
31. Співвідношення колізійних норм та колізійних принципів.

9. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

При вивченні нормативної навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права» використовуються наступні методи навчання: репродуктивний метод; метод проблемного викладу; пояснювально-ілюстративний; евристичний; дослідницький метод; практичні методи; дискусійні методи.

При вивченні навчальної дисципліни використовуються такі засоби навчання, як: технічні, друковані (таблиці, графіки, роздатковий матеріал); комп'ютерні та інформаційні технології.

Форми і методи навчання:

– лекції – діалоги із залученням нормативно – теоретичного матеріалу, наявних в літературі протилежних позицій та спірних положень, які дозволяють розв'язувати проблемні ситуації разом зі студентами;

– усні і письмові опитування, підготовка і перевірка рефератів, співбесіда з окремих питань, консультації.

Методологічна стратегія, покладена в основу курсу «Проблеми теорії держави і права» полягає в:

- застосуванні лекційної методики викладання матеріалу, орієнтованої на прямий контакт з аудиторією;
- використанні засобів навчання, пов'язаними із необхідністю самостійної інтерпретації нормативних текстів, монографічних матеріалів, наукових статей.

10. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ: залік.

11. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Педагогічний контроль розглядається як основна ланка, що забезпечує неперервність процесу виховання, освіти та професійної підготовки і має чотири пріоритетні функції: діагностичну, навчальну, організаційну та виховну. Засоби діагностики визначають рівень досягнення запланованих навчальних результатів, повинні мати прозорі критерії оцінювання, забезпечувати об'єктивний поточний та підсумковий контроль.

Для навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави і права» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: проведення попереднього, поточного і підсумкового контролю знань студентів. Оцінювання знань студентів на основі даних поточного контролю знань відбувається за допомогою контролю активності роботи студента під час вивчення програмного матеріалу дисципліни, включаючи відповіді на семінарських заняттях, колоквіумах, підготовка доповідей, повідомлень, аналітичних матеріалів тощо.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
		оцінка
90–100	<i>Відмінно</i> - відмінні знання з охопленням додаткового матеріалу, прояв високого рівня компетенції	A
82–89	<i>Дуже добре</i> – вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилками	B
75–81	<i>Добре</i> – в цілому правильно з незначною кількістю помилок	C
67–74	<i>Задовільно</i> – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D
60–66	<i>Достатньо</i> – виконання задовольняє мінімальні критерії	E
1–59	<i>Незадовільно</i> – потрібно	FX

	додатково працювати для отримання позитивної оцінки (З можливістю повторного складання)	F
--	---	---

Форми та методи поточного та підсумкового оцінювання

Методи діагностики успішності навчання: усне опитування на практичних заняттях, контрольні та самостійні роботи, реферати, екзамен (усний).

Засоби діагностики успішності навчання: усне та письмове опитування студентів, виконання контрольних та самостійних робіт.

Вимоги до підготовки індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ) та їх оцінювання:

Форма звітності: друкований реферат (наукове дослідження) обсягом до 10 сторінок.

Термін виконання: до 15 грудня.

Оцінювання ІНДЗ здійснюється за наступними критеріями (максимальна оцінка 12 балів):

- 1) повнота висвітлення проблеми в роботі;
- 2) відповідність темі, обґрунтованість та чіткість висновків;
- 3) обсяг роботи;
- 4) кількість використаної наукової, юридичної літератури та нормативно-правових актів;
- 5) обсяг знань студента з певної проблеми;
- 6) якість виступу студента з доповіддю.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА МОДУЛЯМИ

Поточне оцінювання	ЗМ - 1		ЗМ - 2						Конспект	ІНДЗ	Загальна к-сть балів	Сума
	10		30						10	20	70	100
	Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8				
	5	5	5	5	5	5	5	5				
Підсумковий контроль									Залік (усне опитування)		30	

13. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Голос України від 04.08.2010. - № 143.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Голос України 14.03.2003.-№ 49.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Голос України від 23.08.2005. - №158.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651 -VI // Голос України від 19.05.2012. -№ 90-91.

6. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-IV // Голос України від 21.04. 2012. № 73-74.
7. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI // Голос України від 18.06.2011.- № 110.
8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Голос України від 26.02.2002 -№ 38
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Голос України від 12.03.2003. - № 45.
10. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 161 8-IV // Голос України від 18.05.2004. - № 89.
11. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 № 5475-VI /Голос України від 28.11.2012. - № 226.
12. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI // Голос України від 17.02.2010. - № 28.
13. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 № 2591-УІ// Голос України від 13.10.2010. - № 191.
14. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 № 3166-VI // Голос України від 09.04.2011- № 65.
15. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР// Голос України від 12.06.1997.
16. Указ Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» від 10.06.1997 № 503/97 // Урядовий кур'єр від 14.06.1997.
17. Указ Президента України «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» від 03.10.1992 № 493/92 // Збірник указів Президента від 31.12.1992. - № 4.
18. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) від 03.10.1997 № 4-зп // Офіційний вісник України 1997 р. - № 42. – 59 ст.

Основна література

1. Алексеев С. С. Теория права. – М.,1995.
2. Алексеев С.С. Философия права. – М.: Норма, 1998.
3. Береза С.В. Правова культура і політика: взаємозв'язок і взаємозалежність // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і

політичні науки. Випуск 27.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. - С. 12-19.

4. Богінич О. Л. Співвідношення законів та підзаконних нормативних актів у процесі систематизації законодавства // Правова держава. – К., 1997. – Вип. 8.

5. Бородін І.Л. Права та свободи громадян, правові категорії.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 35-38.

6. Варчук В.В. Демократия, социальная справедливость и правопорядок (социально-философский аспект). – М.: О-во “Знание” РСФСР, 1990. – 77 с.

7. Васецький В.Ю. Правова система України на сучасному етапі: стан та перспективи розвитку.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 20.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 45-51.

8. Власов Ю.Л. Теоретичні аспекти процесу реалізації права.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 24.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 39-43.

9. Власов Юрій Леонідович. Проблеми тлумачення норм права: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2000. — 17с.

10. Волинка Г. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина: теоретичні і практичні аспекти // Право України. - 2000. - № 11.

11. Гаєва Н.П. Взаємодія органів державної влади та об'єднань громадян. // Держава і право. – 2002. – Вип.13. – С.202-210.

12. Гетьман-П'ятковська Ірина Анатоліївна. Право та мораль: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2007. — 20с.

13. Гнатюк М.Д. Норма права як основна ланка реалізації права.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 23.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 44-49.

14. Гнатюк М.Д. Реалізація правових норм: поняття і значення.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 27.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. - С. 79-84.

15. Гринюк Р.Ф. Правова культура і її роль у становленні та розвитку правової держави.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 20.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 31-38.

16. Гринюк Р.Ф. Правова культура і її роль у становленні та розвитку правової держави // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і

політичні науки. Випуск 20.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 31-38.

17. Денисов В. Н. Міжнародне право як складова частина правової системи України // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом: Матеріали наук.-практ. конф., жовтень 1998 р. К., 1998. - С. 64-68.

18. Етимологічний словник української мови : у 7 томах [Текст] / Ред. кол. О.С. Мельничук (голова ред. та ін.). – Т. 5: Р-Т / Уклад. : Р.Т. Болдирев та ін. – К., Наукова думка, 2006. – 704 с.

19. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. – К.: Парламентське вид-во. 1999. – 247 с.

20. Заєць Анатолій Павлович. Правова держава в Україні: концепція і механізми реалізації: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 1999. - 36с.

21. Карташкин В. А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. - М., 1995.

22. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права: Підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : «Кондор», 2006. – 477 с.

23. Колізії у законодавстві України: проблеми теорії і практики. - К., 1996.

24. Комарницький В.М. Держава та особа: відповідальність держави перед особою // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 25.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 34-37.

25. Копієвська О.Р. До проблеми формування правової культури особи в Україні // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 32.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. - С. 104-109.

26. Кривенко Л.Т. Інституціоналізація конституційно-правової відповідальності – необхідна складова розширення та оновлення судової системи України // Право України. – 2003. – № 1.

27. Лаба О.В. Майбутнє Європи: вирішення проблеми “демократичного дефіциту” // Часопис Київського університету права. Київ. – № 3. – 2004. – С. 19-23.

28. Лаба О.В. Принципи правової держави та проблеми її побудови в Україні // Правова держава. Щорічник наукових праць. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ. – Випуск 20. – 2009. – С. 167-174.

29. Лаба О.В. Формування сучасних підходів до проблем прав і свобод людини // Часопис Київського університету права. Київ. – № 4. – 2008. – С. 42-46.

30. Лазарев В.В. Пробелы в праве и пути их устранения. – М., 1981.

31. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою) [Текст] / Л.А. Луць. – К.: Атіка, 2012. – 412 с.
32. Луць Л.А. Конституційно-правовий механізм взаємодії норм міжнародного та національного права: деякі теоретичні аспекти // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матер. ІХ регіон. наук.-практ. конф. – Львів, 2003. – С. 28-29.
33. Луць Л.А. Трансформація нормативної частини сучасної правової системи України – вимога часу // Право України. – 2003. - № 3. – С. 117-121.
34. Луць Л.А. Шляхи розбудови Української правової держави // Основи держави і права України. – Львів, 1994.
35. Луць Л.А. Юридичні колізії у правових системах: загальнотеоретичні проблеми // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Зб. наук. статей. – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, 2001. – Вип. 9. – С. 26-32.
36. Магновський І. Правові аспекти розвитку соціальної держави в Україні на шляху євроінтеграції. // Право України. – 2006. - №8. – С.118-122.
37. Майстренко О.В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень / О.В. Майстренко; нау к. кер. В.П. Марчук. – Харків: Харківський нац. університет внутрішніх справ, 2008. – 20 с.
38. Мірошніченко М.І. Природні умови генезису права (Доба ранньої первісності) // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 23.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 83-89.
39. Мовчан А.П. Международный правопорядок / РАН; Институт государства и права. – М., 1996. – 102 с.
40. Москалюк О.В. Поняття та ознаки юридичної колізії / О.В. Москалюк // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 50. – К., 2010. – С. 82–87.
41. Мухін Віталій Володимирович. Професійна правосвідомість: поняття, особливості, функції: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2007. — 20 с.
42. Нагребельний В.П. Систематизація законодавства України: проблеми і перспективи // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 21.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 5-8.
43. Назаренко Є. Закон у системі нормативних актів України. // Право України. – 1995. - №12.

44. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства. - М.: НОРМА-ИНФРА, 1999. - 539 с.
45. Николик Д.А. Категорія „джерело права” наступність та новизна наукової концепції.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 27.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. - С. 58-62.
46. Панкевич Олег Зіновійович. Соціальна держава: поняття та загальнотеоретична характеристика: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2003. – 19с.
47. Пашутін В.В. Правова природа розпорядчих актів: Автореф. дис. канд. юрид. наук (12.00.01.) / Університет внутрішніх справ. – Х., 1998. – 18 с.
48. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): Монографія. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
49. Погребняк С.П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / С.П. Погребняк. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2001. – 19 с.
50. Подковенко Т.О. Система законодавства: загальнотеоретична характеристика // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 21.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 77-82.
51. Пономаренко І.С. Динаміка підходів до розуміння колізій у конституційному праві: аналітична і синтетична школи / І.С. Пономаренко // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 3. – С. 326–330.
52. Пушняк О.В. Питання дії права в часі при подоланні прогалин у законодавстві / О.В. Пушняк // Теорія і практика правознавства. – 2013. – № 2 (4). [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://наука.juracademy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2013/4.pdf
53. Рабінович П. М., Лобода Ю.М. Соціальна сутність держави як складник предмета теоретико-історичної юриспруденції //Вісник Академії правових наук України. – 1996. – № 5.
54. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник [Текст] / П.М. Рабінович. – Вид. 10-е, доповнене. – Львів : Край, 2008. – 224 с.
55. Ролз. Дж. Теорія справедливості: Пер. з англ. – К.: Основи, 2001.
56. Семчук В. Науково-правова експертиза як форма доктринального тлумачення законодавства / В. Семчук, О. Подольский // Право України. – 2011. – № 5. – С. 409–415.
57. Сердюк О. В. Соціологічний підхід у сучасному правознавстві: пізнання соціальності права: Монографія. – Х.: Яшма, 2007. – 320 с.

58. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії та практики. До 10-річчя незалежності України: Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. – 600 с.
59. Скрипнюк О.В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і правової держави в Україні. — К.: Хрещатик, 1995. — 216 с.
60. Смокович М.І. Колізії між нормами виборчого законодавства: окремі проблеми їх розв'язання / М.І. Смокович // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2(6). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12smiry.pdf>.
61. Стецик Н.В. Правотворча технологія: розмежування від суміжних понять / Н. Стецик // Матеріали XVII регіональної науково-практичної конференції. 3-4 лютого 2011 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2011. – С. 36-37.
62. Супруненко В.І. Типологія держави: підходи в науці // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 26.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. - С. 34-38.
63. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник/ За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006.- 688 с.
64. Титарчук О.А. Звичай і право. — Харків, 1995.
65. Ус М.В. Сутність колізії суб'єктивних цивільних прав / М.В. Ус // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 3. – С. 312–323. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/varny_2010_3_31.pdf
66. Фулей Т.І. Місце загальнолюдських (загально цивілізаційних) принципів права у системі принципів права.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 115-123.
67. Хома Н.М. Актуальні проблеми становлення соціальної держави в Україні.// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 19.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - С. 563-568.
68. Четвернин В.М. Размышление по поводу теоретических представлений о государстве//Государство и право. – 1992. – № 5.
69. Шемшученко Ю. Проблеми розбудови української державності //Право України. – 1997. – № 1.
70. Щирба М.Ю. Втрата чинності та зупинення дії нормативно-правових актів: деякі теоретико-прикладні аспекти / М. Ю. Щирба // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – №3. – С. 31-40.

71. Щирба М.Ю. Дія нормативно-правового акту в часі: деякі теоретичні аспекти / М. Ю. Щирба // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: Матеріали VIII науково-практичної конференції молодих учених (м. Луцьк, 23-24 березня 2012 р.). – Луцьк, 2012. – С. 62-63.

72. Щирба М.Ю. До питання про співвідношення понять «набрання чинності», «набуття чинності», «вступ у силу», «введення в дію» / М. Ю. Щирба // Часопис академії адвокатури. – 2012. – № 4 (17). – С. 1-5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/246/267>

73. Щирба М.Ю. Набрання чинності нормативно-правовими актами в Україні: Відкрита лекція / М. Ю. Щирба – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – Серія науково-методичних видань “Відкриті лекції”. – Випуск 4. – 23 с.

74. Юридичний словник-довідник / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Феміна, 1996. – 696 с.

75. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемчушенко (голова редкол.) та ін. —К.: Укр. енцикл., 2001.